

**İZMİR TİCARET ODASI
DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER MÜDÜRLÜĞÜ**

DÜNYADA EXPO'LAR

**UĞUR SÜLÜN
DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER MÜDÜRLÜĞÜ
FUARCILIK MASASI ŞEFİ**

**07.09.2000
İZMİR**

(Güncelleme Tarihi: 03.05.2004)

İÇİNDEKİLER

I. EXPO NEDİR?

II. SON EXPO HANNOVER

III. EXPO DÜZENLENMESİ KONUSUNDA YETKİLİ KURULUŞ

IV. EXPO ORGANİZE ETMEK İÇİN GEREKLİ PROSEDÜR

V. BUREAU INTERNATIONAL DES EXPOSITIONS'IN ORGANLARI

VI. EXPO'LARIN KISA TARİHÇESİ VE YASAL DÜZENLEMELER

EK: BUREAU INTERNATIONAL DES EXPOSITIONS'A ÜYE ÜLKELER

DÜNYADA EXPO'LAR

I. EXPO NEDİR?

Exposition'ın kısaltmasıdır. Exposition'un Türkçe karşılığı "Uluslararası Sergi"dir. Evrensel sergileri ifade eder.

Bu sergilerde, farklı ülkelerin çok çeşitli ürünleri biraraya getirilir ancak burada amaç, bu ürünlerin pazarlanmasından çok temsil ettikleri ülkelerin kültür, tarih ve sahip oldukları varlıkların ortaya konmasıdır.

Evrensel sergilerde, devletler davet edilerek, uzmanlaşmış oldukları konulardaki bilgi birikimlerini daha yaşanır bir dünya için paylaşmaları istenir. Devletler biraraya getirilerek, yeni fikirlerin doğması sağlanır.

Üç haftadan az süren sergiler, güzel sanatlar sergileri ve sadece ticari amaçlı sergiler evrensel sergi olarak kabul edilmemektedir.

Günümüzden 150 yıl öncesine kadar yapılan önemli EXPO'lar

- 1851-Londra**
- 1867-Paris**
- 1873-Viyana**
- 1876-Philadelphia**
- 1889-Paris**
- 1896-Berlin**
- 1900-Paris**
- 1904-St. Louis**
- 1929-Barcelona**
- 1937-Paris**
- 1939/1940-New York**
- 1958-Brüksel**
- 1970-Osaka**
- 1992-Sevilla**
- 1998-Lizbon**
- 2000-Hannover**

II. SON EXPO HANNOVER

Hannover Expo 2000. 01 Haziran – 31 Ekim 2000 tarihleri arasında düzenlenmiştir. 180 civarında ülke ve organizasyon iştirak etmiştir. Her evrensel serginin (yani Expo'nun) genel bir teması vardır. Expo 2000'nin teması: "**İnsanoğlu, Doğa, Teknoloji – Yeni Doğan Bir Dünya**"dır.

Almanya'nın, Aşağı Saksonya Eyaletinin başkenti Hannover'in güneyinde, 160 hektarlık alanda gerçekleştirilmiştir.

Expo 2000'in Odak Noktaları

- **Uluslararası katılımcılar:** 180 civarında ülke ve organizasyon harikulade görüntüler sergilemişlerdir. 50 ülke, kendi özel inşa edilmiş pavilyonunda, tarih ve kültürünü yansıtmış, diğerleri ise sergi alanlarında (hollerde) yer yer almışlardır.
- **Kültürel program:** Expo 2000, yeni yüzyılın en önemli kültürel organizasyonudur. Söz konusu organizasyon çerçevesinde, rock konserlerinden, genç orkestra gösterilerine, kabarelerden, modern sanat gösterilerine pek çok kültürel program yer almıştır.
- **Thematic Alan:** Ziyaretçiler, 100 m²'lik alanda ve 5 sergi salonunda gerçekleştirilen 11 şahsi sergide, geleceğe yönelik problemlerin ele alındığı ve çözümlerin şekillendirildiği organizasyonlara iştirak edebilmişlerdir.
- **Dünya çapındaki projeler:** Tüm dünyayı ilgilendiren 700'ün üzerinde somut ve uygulamalı proje Expo 2000 kapsamında yer almıştır.

III. EXPO DÜZENLENMESİ KONUSUNDA YETKİLİ KURULUŞ

Merkezi Paris'te bulunan "**Bureau International des Expositions**" (Uluslararası Sergiler Bürosu) dur.

Günümüzden İtibaren Gerçekleştirilmesi Planlanan Sergiler:

- **2005 - AICHI EXPO 2005 (Japonya)**
Teması: Doğanın Bilgeliği
Tarihi: 25 Mart – 25 Eylül 2005

Yanı sıra, 2008 yılında gerçekleştirilecek EXPO için 3 devlet aday durumdadır: **Yunanistan, İspanya ve İtalya.**

B.I.E. tarafından yapılacak tescil işlemiyle EXPO'nun hangi ülkede yapılacağı kesinlik kazanacaktır.

B.I.E.'nin (Bureau International des Expositions) takviminde kesinleşmiş bir uluslararası sergi bulunmaktadır. 2005 yılında Japonya'da yapılacak olan sergi, Evrensel Sergi niteliğindedir. **Yani, bundan sonra yapılması planlanan ilk Expo, AICHI EXPO 2005'tir (Japonya).** AICHI EXPO 2000 yılı sonunda B.I.E. tarafından tescil edilerek kesinlik kazanmıştır. EXPO'lar en az 3 ay, en fazla 6 ay sürebilir. Görüldüğü gibi, Japonya, 6 aylık sürenin tamamını kullanma arzusundadır.

IV.EXPO ORGANİZE ETMEK İÇİN GEREKLİ PROSEDÜR

Öncelikle, B.I.E.'ye üye olmak gerekir. Üye olmayan ülkelerde de Expo düzenlenmesi teorik olarak mümkün ancak gerçekleştirilmesi zordur. **Expo düzenlemek isteyen ülkelerin hükümetleri B.I.E.'ye direkt olarak başvuru yapar.** Başvuruda, önerilen Expo'nun teması, tarihi, süresi ve organizasyonu yapacakların kanuni durumu belirtilmelidir. B.I.E. tüm üye ülkelerin hükümetlerini haberdar ederek bu tarihten itibaren en geç 6 aya kadar başvuruyu yapan hükümetle yarışmaları için süre verir. Önerilen sergi tarihi, başvuru tarihinden itibaren en erken 5 yıl, en geç 9 yıl sonraya denk gelmelidir.

Başvurunun ardından bir inceleme başlar. Söz konusu inceleme aşağıdaki konulara odaklanır¹:

- Serginin Teması
- Niteliği
- Tarihi ve Süresi
- Yeri
- Alanları (Toplam Alan, Her Katılımcıya Verilecek Minimum Ve Maksimum Alanlar)
- Beklenen Ziyaretçi Sayısı
- Finansal Olanakları Sağlayacak Önerilen Şartlar
- Katılım Ücretinin Hesaplanmasını Sağlayacak Göstergeler
- Sorumlu Yöneticilerin Ve İlgili Tarafların Davranışları

Araştırmanın ardından Genel Kurulda gizli oyla **tarih belirlemesi** yapılır. Yarışan ülkelerin hükümetleri bir anlaşmaya varamazsa Genel Kurul hakemlik yapar. Tüm faktörler göz önüne alınarak karar verilir. İstisnai haller dışında, B.I.E., üye ülkelerin bölgelerinde düzenlenecek sergilere öncelik verir.

Üye devletin kendi bölgesinde düzenlenecek serginin tarihi onaylandıktan sonra **serginin tescil edilmesi için resmi başvuru yapılmalıdır.** Bütün unsurlar incelenir, uygunluğu araştırılır ve başvuru Genel Kurula sevk edilir. **Özel Komitenin raporu ile EXPO'nun tescil edilmesi kararlaştırılır.**

Olağanüstü haller dışında, tarihi kararlaştırılan ve tescil edilen serginin tarihi üye ülke tarafından değiştirilirse o ülke sergi düzenleme hakkını kaybeder. Başka bir tarihte

¹ Kaynak: İZFAŞ Fuarlar Dairesi Müdürü Sn. Dilara SÜRGÜ'nün 1998 tarihli araştırması.

düzenlemek için tüm prosedürü baştan takip etmek, yeniden başvuru yapmak zorundadır.

Sergisi tescillenen ülke, diplomatik kanalları kullanarak tüm hükümetlere katılım daveti göndermelidir. Cevaplar, daveti yapan ülkeye aynı kanallardan ulaştırılmalıdır. Tüm üye ülkeler, tescillenmiş sergilere katılma ya da katılmama hakkına sahiptir.

V. BUREAU INTERNATIONAL DES EXPOSITIONS'IN (ULUSLARARASI SERGİLER BÜROSU) ORGANLARI

- Genel Kurul
- Özel Komite
- Diğer Komiteler (Tüzük Komitesi, Yönetim ve Bütçe Komitesi, Enformasyon Komitesi)

B.I.E.'ye halihazırda 91 üye ülke bulunmaktadır. Türkiye bunların içinde yer almamaktadır.

VI. EXPO'LARIN KISA TARİHÇESİ VE YASAL DÜZENLEMELER

1851 yılında, Londra Crystal Palace'da yapılan Expo'nun ardından söz konusu sergiler hızla artmaya başlamıştır. Kısa süre içinde, Expo'lar, önde gelen ülkelerin kaçınamayacakları oluşumlar haline gelmiştir. Expo'lara iştirak eden devlet yönetimleri, bu organizasyonların yasal çerçevesinin ve ne sıklıkla yapılacağına belirlenmesini talep etmişlerdir. Buna yönelik olarak, Paris'te 1902 yılında ilk Komite, 1908 yılında da "Evrensel Sergiler Daimi Komiteler Federasyonu" adı altında ilk birliktelik (örgüt) kurulmuştur. Bununla birlikte, diplomatik alanda bir işbirliği olmaması, söz konusu Federasyonun kontrol işlevi konusunda bir garanti vermemekte idi. Bu nedenle, yasal düzenlemeleri tanıtmak amacıyla Berlin'de 1912 yılında ilk diplomatik konferans gerçekleştirilmiştir.

Birinci Dünya Savaşı nedeniyle bu çalışmalar sekteye uğramış, 1928 yılında, Fransız hükümeti, 43 ülkenin katıldığı bir konferans düzenlemiştir. Bu toplantıda, uluslararası sergilerin bağlı olduğu prensipler ilk olarak ortaya konmuştur. Fransızca ismi ile "Bureau International des Expositions (Uluslararası Sergiler Bürosu)", Paris'te kurulmuştur. Söz konusu kuruluş, uluslararası sergilerin çeşitli kategorilerde kuruluşu, sergiler arasında bırakılması hükmedilen zaman dilimlerine sadık kalınıp kalınmadığının denetimi, sergilerin süreleri ve organizasyonel yapılarının denetimi fonksiyonlarını yerine getirir, dolaylı olarak da, uluslararası serginin kurulacağı mevkiyi belirler.

1928 Konferansı, 17 Ocak 1931'de uluslararası alanda tanınmış, böylece, Expo'lara ilişkin yasal çerçeve oturmuştur. Söz konusu yasal çerçevenin içeriği, 1948 ve 1966 yıllarında değiştirilmiş, **son halini 30 Kasım 1972'de yine Paris' Tutanağı ile almıştır.** (1998 yılında da bazı küçük değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu değişiklikler aşağıda not olarak verilmiştir.)

Söz konusu Protokolde yapılan değişiklikler ile, uluslararası sergi organizasyonu için başvuru ve devam eden işlemlerin diplomatik kanallarla yapılması zorunluluğu getirilmiştir. B.I.E., planlanan sergilerin kayıtlarını yapar, organizatörlerin ve katılımcı ülkelerin yükümlülüklerini belirler.

30 KASIM 1972 TARİHLİ TUTANAK

Tutanak, 3 haftadan az ve 6 aydan fazla olmayan tüm uluslararası sergileri kapsar, salt ticari amaçlı sergileri ve sanat olaylarını kapsamaz. Uluslararası sergiler, halkı eğiten, uygarlaşma sürecinde insan ihtiyaçlarını ulaşılabilir kılan konularda pay alan olaylardır ve gelecek için projeler sunmalıdır. Söz konusu organizasyonda birden fazla ülkenin yer alması durumunda olay uluslararası olarak addedilir. Buna ilaveten, organizatör tarafından sergiye verilen isim iki kategoriye – **Dünya Sergileri ve İhtisas Sergileri**- ayrılmaktadır ve bunlar farklı kurallara bağlıdır. (2000 yılında Hannover’de gerçekleştirilen Expo ve 2005 yılında Japonya’da gerçekleştirilecek Expo Dünya Sergileri kapsamındadır. Dünya Sergileri, “Tescilli Sergi” ismini almıştır).

İnsan faaliyetlerinin yalnızca bir alanı ile ilgili olan İhtisas Sergilerinden farklı olarak, Dünya Sergileri, insan faaliyetleri ile ilgili pek çok alanı içine alır. EXPO’larda yer alan katılımcılar, ulusal bölümlerde sunumlarını yapan ve resmi olarak temsil edilen ülkeler ile uluslararası organizasyonlar ve ayrıcalıklı ülkeler olabilir. B.I.E. Yönetim Komitesi, sürekli olarak, Evrensel Sergilere uygun biçimde insan faaliyetlerini (*yani serginin kapsayacağı alanları*) detaylandırır, yeniden düzenler.²

B.I.E’nin 1998 yılında aldığı kararlar çerçevesinde;

- Eskiden, Evrensel Sergi, İhtisas Sergileri şeklinde yapılan ayırım, Tescilli Sergi (EXPO’ları içine alır) ve Onaylanmış Sergi olarak değiştirilmiştir.
- Tescilli sergilerin süresi en az 3 ay en çok 6 ay olmalıdır. Genel bir tema ya da daha açık bir tema belirlenmesi gerekmektedir. Organizasyonun yapıldığı devlet, katılımcı ülkelere özel binalar sağlamalıdır. Böylece, devletler, kendi isteklerine göre inşa edebilirler.
- İki tescilli organizasyon arasındaki sürenin en az beş yıl olması gerekmektedir. Bu konuda bazı esneklikler tanınabilir. Ancak, hiçbir şekilde, aradaki süre 1 yıldan az olamaz.
- Onaylanmış (İhtisas Sergileri) sergilerin süresi 3 haftadan az, 3 aydan fazla olamaz. Özel bir teması olacaktır ve 25 hektarı aşmayacaktır. Organizatörler yeni pavyonlar inşa edecekler ve katılımcı ülkelere bedava vereceklerdir.
- İki tescilli serginin arasında sadece bir onaylanmış sergi yapılabilir.

² Kaynak: Fransa Resmi Federal Gazete, II. Bölüm, 1974, 273-295 sf.

B.I.E.'ye (Uluslararası Sergiler Bürosu – EXPO Üst Kuruluşu)'na Üye Ülkeler

- ABD
- Almanya
- Antigua ve Barbuda Adaları
- Arjantin
- Avustralya
- Avusturya
- BAE
- Bahamalar
- Bangladeş
- Barbados
- Belarus
- Belçika
- Belize
- Brezilya
- Bulgaristan
- Büyük Britanya
- Cezayir
- Çek Cumhuriyeti
- Çin
- Danimarka
- Dominik
- El Salvador
- Endonezya
- Fas
- Filipinler
- Finlandiya
- Fransa
- Grenada
- Guyana
- Güney Afrika
- Haiti
- Hırvatistan
- Hollanda
- İran
- İspanya
- İsrail
- İsveç
- İsviçre
- İtalya
- İzlanda
- Japonya
- Kamboçya
- Kanada
- Katar
- Kazakistan
- Kıbrıs
- Kırgızistan
- Kolombiya
- Kore
- Kostarika
- Küba
- Laos
- Lübnan
- Macaristan
- Madagaskar
- Malezya
- Malta
- Meksika
- Moğolistan
- Monako
- Moritanya
- Namibya
- Nauru
- Nijerya
- Nikaragua
- Norveç
- Özbekistan
- Palau
- Peru
- Polonya
- Portekiz
- Romanya
- Rusya
- Santa Lucia
- Seyşeller
- Slovak Cumhuriyeti
- St. Kitts
- St. Vincent
- Surinam
- Tanzania
- Tayland
- Togo
- Trinidad ve Tobago
- Tunus
- Uganda
- Ukrayna
- Umman
- Uruguay
- Venezuela
- Vietnam
- Yemen
- Yunanistan